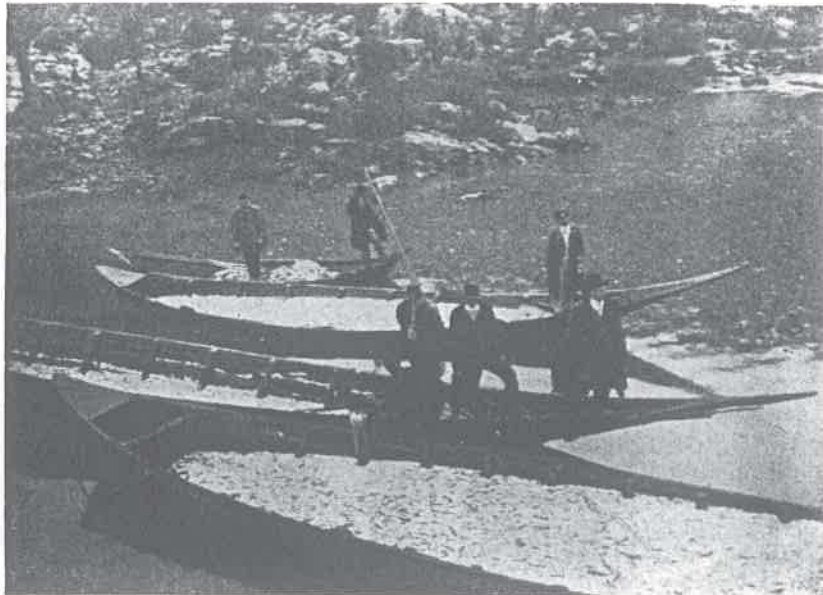

Ceklinski ribolov

Kratak istorijat ovog bogatog kolektivnog posjeda

U ceklinske ribolove spadaju ova lovišta, ili kako ih mještani zovu »oka« ili »brodovi«: Grab, Ploča, Ranj, Bazagur, Karuč, Kaluđerovo Oko i Đurovo Oko. Ovi ribolovi se nalaze pribrežno Skadarskom jezeru, uz Rijeku Crnojevića od pristaništa Lipovik pa do njenog ušća u Skadarsko Jezero i uz rijeku Karuč od njenog izvora do ušća u rijeku Crnojevića. Karakteristika tih lovišta je veća dubina i unutrašnji izvori, gdje se u jesenje i zimsko

način, i to prosto napravljenim isprepletenim prućem (šibljem) koje je malo ličilo mrežama. Ove »mreže« su spajali i pričvršćivali na dugačke kočeve i spuštali na dno ribnjaka, sve tako jednu do druge a kolvci su u čunovima složno i jednovremeno vukli ove »mreže« i izvlačili ih sa ribom napolje. U to vrijeme čunovi (čamci) bili su od jednog komada drveta t. j. bilo je obično izdubljeno drvo u vidu korita a spremno da primi najviše do tri čo-

Čamci sa ulovljenim ukljevama. Foto: Perović

doba, uslijed topline njihove izvorske vode prikuplja sitna i krupna riba iz Skadarskog jezera, naročito kada su Ceklinsko Polje i lugovi poplavljeni izlivom ovih rijeka i nadčšlom vodom iz jezera.

Ovi ribolovi su i u srednjem vijeku bili najbogatiji na Skadarskom jezeru, a pripadali su prvo vranjinskom manastiru a docnije cetinjskom. Početkom XVI. vijeka ova kao i ostala lovišta zaposjeli su Turci, držali ih i koristili do početka XVIII. vijeka t. j. oko 200 godina, dok su ih prodali Ceklinjanima. U ovim ribolovima se najviše lovila ukljeva u zimskoj sezoni tj. u vremenu od oktobra do sredine mjeseca marta. Lovilo se na najprimitivniji

vjeka. Tek sredinom XVIII. vijeka počinju se praviti čunovi i po obliku i po veličini slični današnjim, što je značio velik korak u napretku. U to vrijeme i na taj način lovio se samo najmanji dio ribe, te su ribolovi postajali sve bogatiji ribom. Ostalo je u predanju, da se zimi, kada, se na velikoj hladnoći ukljeva zbija u guste hrpe i kada je upola mrtva i nepokretna, slobodno rukama hvatala, kao i to da je veslo pobodeno u riblju masu samo moglo stajati. U pojedinom ribnjaku moglo se odjedamput uloviti, i to sa takvim sredstvima do 100.000 kilograma ukljeva. Poslije kupovine ovih ribolova

Terasa kod nekadanje ribarske kuće Vladike Petra na »oku« Volač. Foto: Taler

od Turaka Ceklinjani su ukljevu lovili i t. zv. »vršama«. Vrše su od pruća opleteni košići sa dva uska grla a sa širokim bokovima. Lov je bio stvarno praktičniji jer je bilo lakše rukovanje, te je i pojedinac mogao loviti. Tek docnije u drugoj polovini XVIII. vijeka počela su se nabavljati i upotrebljavati bolja i podesnija sredstva za ribolov, kao: udica, pari, koca i na kraju mreže od kojih se prave i gribovi. Neka od ovih sredstava su se vremenom i kroz praksu usavršavala. Mreže su dobavljane sa strane: iz Venecije, Trsta i Dalmacije.

Pomenuti ribolovi bili su feudalni posjed, kako zetskih manastira tako docnije i žabljačkih begova, a lov su obavljali kmetovi za bijednu nagradu u naturi (dobijajući najgori dio ulovljene ribe). Riba se koristila uglavnom za prehranu vlasnika bilo u svježem i u suvom stanju, a ostali dio se izvezio za Tursku i Veneciju. U vrijeme turske vladavine nad ovim ribolovima, oni su bili svojina begovskih porodica grada Žabljaka i to: Omarovića, Avelića, Omerovića i Kimkovića¹⁾. Poslije istrage i progona obodskih poturčenjaka (oko 1702—5) Ceklinjani su se stalno pomijerali dalje niz obalu rijeke Crnojevića i zaposjedali bilo od Turaka bilo od susjednih plemena i sela, komad po komad zemljišta. Poslije pohare Črne Gore od strane Sulejmanpaše 1690. g. a pogotovo Čuprilić-vezira 1714. g. stanovništvo današnjih sela: Metrizi, Dobrska Župa, Češnjari, Drušići, Rvaši, Bobije i Prevlaka izbjeglo je listom ka Srbiji i Banatu²⁾, te su se skoro poslije turskog povlačenja na to slobodno zemljište naselili iz Katunske Nahije Bjelice³⁾. Bjelce su se stalno tukli sa Turcima oko pojedinih ribnjaka (osobito oko Karuča i Volča), ali kao nevični i bez ribolovnih sredstava skoro ih nikad nijesu mogli koristiti i kada su bili stvarni njihovi gospodari. Ceklinjani su se sa Bjelicama, kao sa svojim novim komšijama često svadali i sukobljavali, što su Turci koristili i potisli Bjelice iz lugova (vanjski lug i goveđi pristan), iz Bobije i Prevlake.

¹⁾ A. Jovičević i M. Strugar: Slike iz prošlosti Ceklina. Str. 97.

²⁾ A. Jovičević: Riječka Nahija u Crnoj Gori. Str. 572.

³⁾ A. Jovičević: Riječka Nahija u Crnoj Gori. Str. 572.

Ali i sukobi Ceklinjana sa Turcima postajali su sve češći i ozbiljniji te je već počela biti bitka i za ova bogata dobra — za ribolove. Tadašnji knez i starješina Ceklinjanima bio je Marko Lopica (Lopčić⁴⁾), koji je smjelo i pametno vodio svoje pleme. Marko je vješto koristio izvjesne nesuglasice između udioničara u ribolovima — žabljačkih begova i stupio u tajne pregovore sa nekima od njih, koje uspije i podmititi. Ovo je knez činio u najvećoj tajnosti od žabljačkog zapovjednika Omerbega Omarovića, koji je mnogo mrzio Ceklinjane zbog čestih sukoba sa njima. Podmićeni begovudioničari obećaju knezu da će prisiliti i Omerbega na prodaju ribolova Ceklinjanima. Turcima se nije bilo lako i jednostavno osloboditi svog bogatog imetka-ribolova, ali nešto pod pritiskom (vojničkim) i trpeći sve veće neuspjehe u sukobima sa Ceklinjanima, a s druge strane zbog međusobne nesloge, privolješe se na prodaju, i stupe u pregovore sa knezom. Tako Turci za 1.000 groša prodaju Ceklinjanima ribolove: Grab, Ploče, Ranj, Bazagur, Karuč, Volač, Kaluđerovo i Đurovo Oko i načine tapiju (kartu pisanu na pergamentu⁵⁾). (Ova tapija se čuvala kod potomaka kneza Marka, dok ovi nijesu početkom prošlog vijeka izumrli, te je i karta nestala). Poslije vrlo povoljene kupovnice ribolova u Turaka, Ceklinjani sazovu plemensku skupštinu (zbor), koja kao najveća vlast riješi, da je ovo dobro (ribolovi) zajednički posjed čitavog plemena Ceklina i načine pisani zavjet (ugovor) ove sadržine:

1. Da u ribolovima ima svaki ceklinski dom jednaka prava, kao vojvoda i vojnik tako i samohrana sirota.
2. Da su ribolovi za navijek vjekov nedjeljiva plemenska zajednica — komunica.
3. Da se zajednički ribolovi ne smiju prodavati, zaduživati, zalagati niti davati u miraz.
4. Ako se ceklinski dom iseli iz plemena njegov dio ostaje u plemenskoj zajednici, sve dok se iseljenik ili njegov potomak po muškoj lozi povrati u pleme.
5. Ključ svemu, »da je proklet i anatemisan od gospoda boga i svoga plemena svaki onaj koji bi se drznuo tužiti ovu ustanovu«.

Ovaj svoj pismeni ugovor Ceklinjani su potvrđivali kod svih vladara crnogorskih (i ova karta je isto izgubljena sredinom prošlog vijeka). Kupovina ribolova je bila oko 1832—35, g. Da bi ovu kupljenu imovinu osigurao plemenu kao i to da bi sa pograničnim Turcima živio mirnije knez Marko počeo u Travnik da potvrdi tapiju t. j. ugovor sa žabljačkim Turcima (jer je Žabljak pripado paša-

⁴⁾ Pod rukovodstvom kneza Marka izvršena je istraga obodskih poturčenjaka (Slike iz prošlosti Ceklina od Jovičevića i Strugara str. 78—84), a bio je plemenski starješina skoro 60 godina (ista knjiga str. 279).

⁵⁾ A. Jovičević i M. Strugar: Slike iz prošlosti Ceklina. Str. 98.

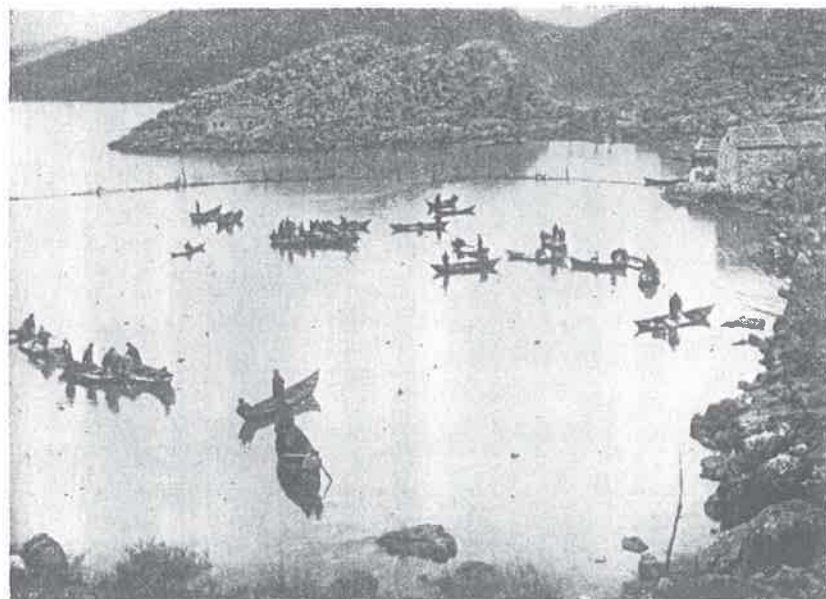
⁶⁾ Ovaj tekst zavjeta zabilježio je od riječi do riječi M. Strugar od popa P. Mašanovića, koji je imao tekst zavjeta prepisan sa originala, a čije su sve zabilješke nehотиčno izgorjele u njegovoj kući na Ceklinu 1864. godine.

luku skadarskom a veziratu travničkom). Kako knez nije mogao lako skupiti u plemenu 1.000 groša da isplati ribolove Turcima (vjerovatno da je groš tada bio mnogo jači po vrijednosti nego docnije) to je bio prisiljen da vladiki Savi proda ribolov Volač, i tako otuđi iako mali ali odličan ribolov.

Ceklinjani su svoje ribolove naskoro počeli iskorišćavati trudeći se da što više usavrše lovid-bena sredstva. Kroz nekoliko godina na svom plemenskom zboru donese odluku da se udioničarem ima smatrati svaki muški sposoban za pušku t. j. od svoje 14 godine pa stariji, a gdje u porodici takvoga nema, računa se jedan dio. Ovo je urađeno s obzirom na opasnost i potrebu borbe i odbrane

učine i sagrađe tzv. »vladičinu kulu« iznad ribolova Karuča (koju zapali i razori Omer-paša 1862. g. jer su se iz iste branili 32 Ceklinjana). Poslije smrti vladike Petra I. 1830. g. Ceklinjani na svom plemenskom zboru od 10. juna 1831. riješe da ovaj zavjet t. j. 7-i dio ulovljene ribe iz Karuča i Kaluđerova oka i dalje daju cetinskom manastiru⁷⁾. Odluke ovog zbora potvrdio je i knez Danilo odnosno šenat crnogorski 16. avgusta 1855. god⁸⁾. Vladika Rade zamijeni ovaj sedmi dio tzv. »sedmi sak«, sa 100 talira u zlatu godišnje, knjaz Danilo u 100 cekina, a knjaz Nikola u 100 napoleona. Ali odlukom crnogorskog šenata od 25. marta 1868. g. ova dva ribolova proglašavaju se svojinom cetinskog manastira »jer spadaju u meteh kud hrisovulja Ivan be-

Lov pojedinačnim ukljevnim mrežama u »oku« Karuč. Foto: Perović

svoje imovine od Turaka i drugih plemena, te je ovakav karakter svojine i njenog korištenja bilo potrebno. 1835 godine Ceklinjani promijene na svom plemenskom zboru ovu odluku i riješe da se udioničarem ima smatrati svaka muška glava, a u porodici gdje je nema da ima jedan udio, koje je kao osvještano pravilo trajalo do prvog pravilnika za ceklinske ribolove od 1. juna 1909. godine, do kada se kao udioničari računaju domovi ili verige.

Vladika Petar I. je kod manastirskog ribolova Volča sagradio kućicu i tu iskorišćavao svoj ribolov. Bio je dobavio iz Krajine neke Šuštere, koji su dolazili i donosili ribolovni alat i lovili Volač, koji su često i Ceklinjanima lovili. Jednom prilikom Ceklinjani se naljute na vladiku, protjeraju Šuštere i zapale njegovu kućicu. Vladika prokune Ceklinjane i uputi se ka Cetinju. Oni ga stigoše na putu, zamole da skine kletvu obećavajući mu ribolove Karuč i Kaluđerovo Oko kao i izgradnju lijepe kuće za zimovnik. Vladika skine kletvu i pristane da mu Ceklinjani sagrađe kuću, a ponuđene ribolove ne htjede primiti, već da od istih dobija samo sedmi dio od ulovljene ribe. Ovo Ceklinjani rado

govu paš⁹⁾. Ceklinjani su negodovali što im se bespravno od predaka kupljena i krvlju branjena imovina na taj način otuđuje, te knjaz Nikola oba ribolova vraća plemenu 1887. g., s tim da Ceklinjani daju cetinjskom manastiru godišnje po 1400 kruna. Međutim uprava cetinjskog manastira je ponovo u toku I. svjetskog rata prigrabila ova dva lovišta: Karuč i Kaluđerovo Oko, a docnije ih uz svestranu podršku reakcionarnih velikosrpskih režima i pravno prisvojila. 1923. g. ceklinsko pleme je povelu spor sa manastirem za povraćaj ova dva lovišta, ali nije moglo dobiti ovu parnicu. Tek borbom napredne ceklinske omladine 3., 4. i 5. decembra 1934. g. Ceklinjani prisilno preuzimaju rukovodstvo nad svojim bogatim kolektivnim posjedom, oslobodava ih pljačkaških uprava i prisiljava upravu cetinjskog manastira da ova dva ribolova daje plemenu u formi zakupa a ne pojedincima-zakupnicima kao ranije. Novo rukovodstvo nad ce-

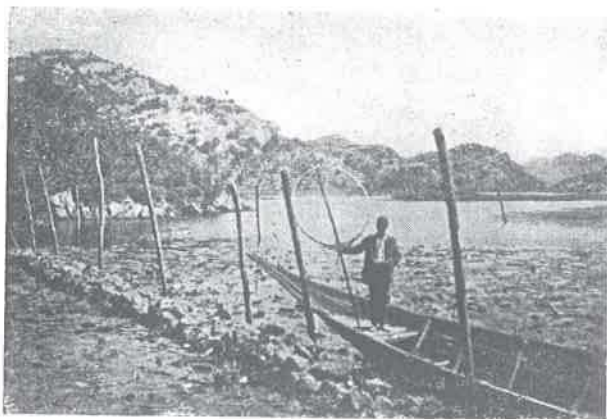
⁷⁾ Ova karta je sačuvana.

⁸⁾ I ova potvrda prednje karte je sačuvana.

⁹⁾ Karta je sačuvana u arhivi cetinjskog manastira.

klinskim ribolovima pokušava obnoviti parnicu sa manastirom za povraćaj svoja dva ribolova, u čemu se nije uspjelo. Tek je to pitanje pravilno riješeno poslije oslobođenja odlukom Sreskog narodnog suda — Cetinje presudom od 18. oktobra 1946. g. kada ribolovi Karuč i Kaluđerovo Oko postaju opet vlasništvo ceklinskog plemena.

U kapitalističkoj Jugoslaviji ceklinski ribolovi su sve manje koristili udioničari, jer su prihodi prisvajani i pljačkani od strane uprave i pojedinih trgovaca. Ni donošenjem pravilnika za ceklinske ribolove od 21. februara 1921. g. ni sa formiranjem ceklinske ribarske zadruge 1927 g. nije se ništa postiglo, da se ovaj bogati kolektiv ni posjed koristi jednako za sve udioničare, niti da se onemogućiti otimačima i lično korišćenje na račun zajednice. Poslije uzimanja ribolova od strane omladine i naroda (rukovođeni od Komunističke partije) 1934 g. i pored mnogih teškoća, pa i sukoba sa nenarodnim rešimima i režimskim ljudima u plemenu mnogo

Ribolovno »oko« Volač. Zabijeni kolci služe za pričvršćivanje griba. Na ribarskom čamcu stoji ribar i drži »pritisak«, ručnu mrežu koja služi ponajviše za lov šarana. Foto: Taler.

se uradilo i uspjelo da se ovo bogato dobro koristi kao opšte-plemenska imovina. U nekoliko navrata profašistički režimi mobilizujući ne samo žandarmiju nego i finance i mornare pokušavali su, da pod imenom državnog sekvestra otmu Ceklinjanima ribolove i povrate ih trgovačkim i režimskim ljudima-šicardžijama, i špekulantima. Tako je 18. novembra 1935 g. preko 150 žandarma, finansa i mornara s predstavnicima načelstva sreza-Cetinje pošlo u motornim čamcima i sa automatskim oruđima da rastjeraju ljude na ribolovu Ploča, i da otmu ribu i (koja je bila toga dana ulovljena) ribolovna sredstva. Ali nijesu uspjeli, već su naišli na žestoki otpor ujedinjenog plemena koje se za nepuna dva sata sakupilo u jačini od preko 1.000 ljudi i koji nijesu dali svoju imovinu, spremni i svojim životima braniti svoje dobro-ribolova. Tako su se kukavički povlačili i pred narodom kapitulirali režimlja i njihov aparat, te, za ceklinske ribolove »vatrolomejske noći«, kada se je ispoljilo rijetko jedinstvo udioničara spremno da

krvlju brani svoje interese od svakoga eksploatatora. Zahvaljujući takvom otporu i jedinstvu Ceklinjana režim je bio prisiljen da to stanje i legalizuje, priznavajući i odobravajući Statut za ceklinske ribolove od 22. decembra 1935. g. kao i formiranjem ceklinske ribarske zadruge od 25 jula 1937 godine. Tako ubuduće se ni režim ni njegovi ljudi u plemenu nijesu usuđivali da nasreću na ribolove, iako nijesu nikada prestali da rovare i prave sve moguće smetnje i neprilike. Ovo rukovodstvo i vlast naprednih i borbenih ljudi nad ribolovima trajalo je neprekidno do 1941 g. I u toku narodno-oslobodilačkog rata periodično se je koristilo za oslobodilački pokret s obzirom na svoj geografski položaj. Poslije oslobođenja na svom plemenskom zboru od 23 aprila 1947 g. Ceklinjani jednoglasno odlučuju da u duhu Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije ceklinske ribolove proglašavaju opštenarodnom imovinom.

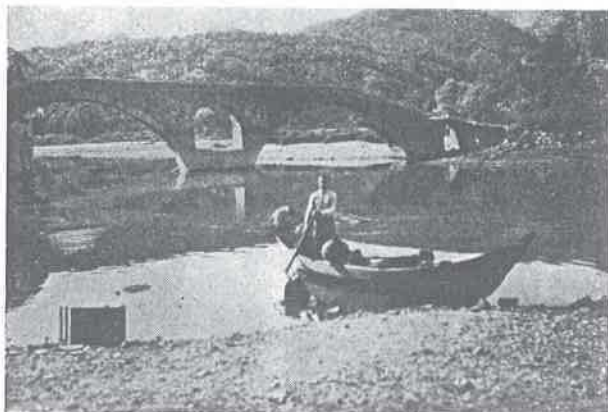
Ceklinski ribolovi, ovaj najveći i najbogatiji posjed plemena Ceklina imao je za sve vrijeme postojanja tj. za više od dva vijeka svoj nepisani ali tradicionalno čuvan, poštovan i primjenjivan način upravljanja, način rada i njegovo korišćenje. Najveća vlast u ribolovima (kao i u svim drugim pitanjima plemenskog života) bio je plemenski zbor, koji se održavao redovno svake godine 8 maja (na Markov-dan). Na tom plemenskom zboru bivše ribolovno rukovodstvo zvano »brodske starješine« polagali su računa o radu u prošloj godini, i na istom se biralo novo rukovodstvo za nastupajuću ribolovnu sezonu. Brodske starješine unaprijed se brinu za lovidbena sredstva, za uređenje stražarnica za red stražarenja, za zajedničko sušenje kao i za druge potrebe ribarenja. Starješine su bile podijeljene na bratstva (dvanaest), ali svakako tako da sviki udioničar podjednako vrši tu dužnost, naime čuva ribnjake ne samo od lopova (koji bi lovili u »zabrane«), nego i od ptica (koje ribu uznemiruju), da prati kretanje ribe i obavještava broskog starješinu kad je »prilika« za lov itd. Straže se održavaju samo u sezoni tj. počev od 1 oktobra i zaključno sa 15 martom. Naveče se ispred lovišta loži vatra koja mami ribu i zadržava je na tom mjestu. Ulovljene ribe se dijele na licu mjesta na »djelove tj. na udjele, prvo na domove, zatim na puške, onda na muške glave i opet na domove odnosno na vjerige. U lovu sa gribom učestvuje obično 150 do 180 ljudi koji zastupaju sve udioničare tj svaki predstavlja nekoliko djelova, ranije po 10 i više udjela, a docnije (kad se računa na domove) po 5 do 8 udjela. Svaki 10 udjela zovu se loza djelova«. Lovac dobivenu ribu dijeli udioničarima koje zastupa. Najveći dio ribe se suši u ribarskim kućama koje posjeduje skoro svaki Ceklinjanin. Od bogatijih lovina, na predlog broskih starješina, prodaje se izvjesna količina ribe i izvozi za nabavku ribolovnih sredstava (mreže, griba, konopa i lađa). U boljoj lovačkoj sezoni moglo se sredinom pro-

šlog vijeka uloviti čak do 2 milijuna kg ribe tj. ukljeve koje ima najviše. Ulovljena riba se dijeli »bagašima« (15 kg) na dijelove. Kako u plemenu prije pola vijeka malo ko da je bio pismen to brodske starješine nijesu imale nikakvih zabilježaka niti evidencije, već je svaki učesnik na svom štapu ili na sipsiji zarezom bilježio koliko je primio ribe kako za sebe tako i za one koje zastupa. Ako je koji udioničar bio uhvaćen u krađi (da mrežom krijući lovi), ili da nesavjesno obavlja stražu, da ne patrolira, ili da učini na ma koji način štetu ribolovima tj. zajednici, odgovarao bi plemenskom zboru, koji je donosio punovažne odluke. Predviđeno je bilo da najteži prestup može biti kažnjen time da prestupnik izgubi udio u ribolovima, što bi se smatralo i najvećom sramotom. Ali kako je vladalo visoko povjerenje i solidarnost udioničara to je vrlo rijetko bilo prestupa a ne pamti se ni jedan slučaj da je neko izgubio udio u ribolovima. U početku ovoga vijeka i u ribolovima kao i u životu Crne Gore uopšte, imamo začetke kapitalističke privrede i kapitalističkih odnosa u njoj, koji su prvotno stanje, demokratski red i postojeće odnose ubrzo izmijenili. Pogotovo u kapitalističkoj Jugoslaviji svi ovi i slični kolektivi i komunice, bilo plemena, bratstava i sela nijesu se mogli održati, a da se na svima njima ne primijeni kapitalistička zakonitost: plačka i bezdušne eksploatacije, trgovačko i pojedinačno bogaćenje a masovno osiromašenje. Tako su i ceklinski ribolovi bili predmet bogaćenja pojedinaca obično režimlja-trgovaca, posjed se bezrazložno zaduživao i padao pod sekvestar. 1934 g. borbom omladine rukovođene Komunističkom partijom ribolovi se vraćaju plemenu tj. svojim vlasnicima koji ga ponovo kao ono nekada racionalno koriste i pravedno dijele njegove prihode.

Ceklinjani svoje ribolove love uglavnom velikom mrežom zvanom grib. Ovaj grib je u obliku crnogorskog pasa (pojasa) dug do 300 metara., sredinom širok do 20 metara a prema krajevima se polako sužuje do širine od 2 do 3 metra. Na oba kraja griba se čvrsto privežu preko drvenog »kljenika« (drveta) deblji konopci dugi preko 100 metara. Prije početka lova grib se namjesti tj. »prečini« u velikoj lovačkoj lađi iz koje se baca u vodu. Po komandi brodske starješine (njih ima 4 odnosno po 1 za svaki veći ribolov) grib bacaju — spuštaju u vodu — »vještaci«, a »grabe« mu gornju obrvu (ivion) isto vještaci koji se nalaze u čamcima pozadi lađe. Tako se sa gribom zahvati glavna riblja masa, koju treba izvući napolje, na

već određeno mjesto zvano »Stanje«. Najveći dio lovaca vuče konopima grib napolje, manji dio njihov »steže« obrve, neki gaze, a svi skupa rade pod jedinstvenom komandom nadležnog brodske starješine. Tako vlada stroga podjela posla u toku čitave akcije tj. lova koji obično traje do 2 sata. Poslije izvlačenja griba, riba se presipa u lađe odakle se odmah dijeli udioničarima, a grib se iznosi na sušenje. Ribolovi: Grab, Karuč, Volač, Kaluđerovo i Đurovo Oko se ne love gribom već samo stajanim mrežama, jer se zbog kamenja ne može po-

Rijeka Crnojevića Foto: Taler.

vlačiti grib. Gribom i mrežama (ukljevnim) lovi se samo ukljeva koje najviše ima u Skadarskom Jezeru, dok sa drugim sredstvima love i druge vrste riba kao: skobalji, krapovi, bjeliši, jegulje, lole i dr. i to samo pojedinačno svaki lovac za sebe i svoje lične potrebe. U bivšoj Jugoslaviji se počelo od riblje krljušti (od ukljeve) praviti esencija za vještačke nakite i bisere, u čemu se imalo velikog uspjeha (ova krljušt se izvozila u Pariz). Ali nesavjesni rukovodioci ribolova i razni trgovci — špekulanti onemogućuće i ovaj bogati prihod plemenu, koji bi iznosio do 2 milijuna ondašnjih dinara.

Prelaskom ceklinskih ribolova u državnu svojinu u novoj Jugoslaviji, postoji svi uslovi za njihovo racionalno korišćenje. U tu svrhu se na Rijeci gradi riblja industrija, tako da će se ulovljena riba pravilno sušiti i na drugi način konzervirati, a osim toga prerađivati će se i njena krljušt i kod nas praviti razni nakiti. Ovi bogati — na Skadarskom Jezeru najveći i ribom najbogatiji ribolovi — će u novoj socijalističkoj Jugoslaviji postati veliko i napredno kolektivno dobro Crne Gore, koja će se eksploatisati sa modernim sredstvima i postati naša jaka privredna grana.

Janko Lopičić